

ก้องปู้จา

ความหมายของก้องปู้จา

“ก้องปู้จา” เป็นคำประสมระหว่างคำไทยแท้ (ก้อง) กับคำบาลีสันสกฤต (ปู้จา มีรากศัพท์จาก ปูช ธาตุ ในความหมายว่า บูชา) ภาษาล้านนาเขียนว่า (.....) อ่านออกเสียงว่า ก้องปู้จา หรือ ก้องปู้จา มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคเหนือ (๒๕๓๙: ๑๗) ให้ความหมาย ก้องปู้จา (ก้องปู้จา) ไว้ว่า ก้องปู้จา (ก้องปู้จา) น. ก้องเพล (ใช้ตีบอกถึงเวลาพระฉันเพล)

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดลำปาง (ม.ป.ป. : ๑๑๓) ให้ความหมาย ก้องปู้จา ไว้ว่า ก้องปู้จา เป็นเครื่องดนตรีที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้ในพิธีการทางศาสนา ของพุทธศาสนาตามความเชื่อของชาวพุทธ โดยเฉพาะการใช้ก้องปู้จาตีเป็นอาณัติสัญญาณสื่อสาร เพื่อบอกเหตุการณ์และงานบุญต่าง ๆ

สภาวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง (๒๕๕๑ : ๕) ให้ความหมายไว้ว่า คือ กลองหลวงบูชา ในเรือนกลองมีกลองเสียง เรือนน้ำเต้าจาริกยันต์ คาถาอันศักดิ์สิทธิ์ เป็นดนตรีชนิดเครื่องกระทบประเภทเครื่องหนัง ใช้ตีบรรเลงด้วยท่อนไม้ หรือซ้อนไม้ตีกลอง

สภาวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง (๒๕๕๑ : ๗) ให้ความหมายไว้ว่า คือ กลองหลวงที่ใช้ในฝ่ายศาสนจักรคู่พิธีกรรมของวัด มีลักษณะติดตั้งถาวรอยู่กับที่ บางวัดสร้างหอกลองหลวง บางวัดก็รวมหอกลองกับหอคำมกัร องค์กรประกอบสำคัญของกลองปู้จาจัดเป็นดนตรีประเภทเครื่องกระทบ สร้างเรือนกลองด้วยท่อนไม้ใหญ่เจาะกลวงกลวงมีเส้นผ่าศูนย์กลางโตราวหนึ่งหลา ยาวราวหลาครึ่ง หุ้มซึงด้วยหนังสัตว์ เป็นเครื่องดนตรีแบบกลองชุด ประกอบด้วย กลองหลวง หรือกลองใหญ่ และกลองบริวารที่เรียกว่า กลองลูกตีบสำหรับไล่เสียงได้

ทองทวี ยศพิมสาร (๒๕๓๐ : ๘) ให้ความหมายไว้ว่า กลองที่ตีเนื่องมาจากวันสำคัญสำหรับชาวพุทธเพื่อเป็นพุทธบูชา แสดงการบอกกล่าว ป่าวประกาศ สัญญาณให้ทราบว่าเป็นวันสำคัญ เหตุการณ์สำคัญ เป็นสื่อกลางความหมาย

สรุปได้ว่า ก้องปู้จา หรือก้องปู้จา หมายถึง กลองที่พุทธศาสนิกชนสร้างไว้บนหอกลองของวัดประจำหมู่บ้าน ใช้ตีเพื่อเป็นพุทธบูชา ให้สัญญาณป่าวประกาศวันสำคัญทางศาสนา หรือเหตุการณ์สำคัญต่างๆ

ประวัติกองปู่จา

สำนวนที่ ๑

ในสมัยสมเด็จพระเจ้าอนันตยศได้ถวายการรับเสด็จพระนางจามเทวีสู่นครเขลางค์ สมเด็จพระเจ้าอนันตยศมีพระประสงค์จะใคร่กระทำปัจจุสนองพระคุณพระราชมารดาของพระองค์ จึงมีพระราชโองการตรัสสั่งให้ช่างกระทำงานต่าง ๆ แต่ล้วนช่างไม้และช่างวาดเขียนแกะสลักเป็นต้น ให้มากระทำปราสาทไม้่อเป็นทีสำหรับโสรจสรงสนานแห่งพระราชมารดาของพระองค์และโปรดให้ชาวเครื่องต้น ตกแต่งเครื่องราชูปกรณ์สำหรับราชาภิเษกแล้วจึงเชิญพระนางเจ้าจามเทวีพระราชมารดาของพระองค์ให้ประทับนั่งเหนือกองแก้ว ให้สรงสนานพระเศียรเกล้า ด้วยน้ำอันเจือด้วยน้ำส้มสำหรับชำระมลทิน แล้วจึงให้สรงสนานด้วยน้ำหอม ต่อมาภายหลัง ลำดับนั้นจึงให้พราหมณาจารย์ถือพระสุพรรณภิงคารอันเต็มไปด้วยน้ำเป็นมงคล แล้วหลังลงเหนือพระเศียรเกล้าของพระนางเจ้าแล้วถวายพระพร แล้วมอบถวายสิริราชสมบัติของพระองค์ กระทำราชเทวีภิเษก ในขณะนั้นจึงให้เฉลิมฉลองด้วยกลองอุ่นเมือง “พิฆาตมหาพิชัยเกร์” บันลือลั่นเอิกเกริกก้องไกลหล ดุจเสียงบันลือลั่นสนั่นก้องกระหึ่มแห่งเมฆในท้องพระมหาสมุทรขณะนั้น

สำนวนที่ ๒

ยุคสมัยพระยาภูแสนขึ้นราชันดดา ตั้งเมืองเชียงแสนวงศ์เงินยางขึ้นแทนที่พงสาวดารเชียงแสนโยนกนาคนาคพันธุ์เก่า ในสมัยพระองค์ก็ได้พบไม้ขอนสูงขนาดใหญ่ ไหลตามแม่น้ำของ (โขง) มาติดเกาะดอนแทน ชาวพื้นถิ่นไทยโยนกเชียงแสนถือว่าเป็นนิมิตดีในการก่อปู่จาประจำเมือง พระยาแสนภู จึงโปรดให้มีการสร้าง**กองปู่จา ๓ ใบ** เป็นกลองคู่ตำแหน่งเมืองเชียงแสน เชียงราย และเชียงใหม่

สำนวนที่ ๓

ยุคหอคำนครลำปางสร้างตำนานวัดศรีล้อมและสร้างเจดีย์วัดป่าตันกุ่มเมือง มีบททำนายนาคตตำแห่งวัดสะดือเมืองขยายแผ่ความเจริญรุ่งเรืองของนครหอคำคลุมปริมณฑลเวียงไชยถึงวัดพระธาตุลำปางหลวง ยุคนี้มีการสร้าง**กองปู่จา**คู่ตำแหน่งวัดอนาคตตำนานสะดือเมืองที่มีตำนานว่าเป็นกลองที่มียันต์คาถาในลูกน้ำเต้าที่แขวนซ่อนอยู่ในเรือนกลอง เมื่อมีการตีกองปู่จาเมื่อใด เสียงกลองจะสาธยายมนต์กังวานไปถึงดอยขุนตาล (ขุนตาน) นับเป็นกลองคู่ตำนานยุคกษัตริย์ประเทศฝ่ายเหนือ

ต้นกำเนิดกองปู่จา

ในสมัยก่อนมีกลองชนิดหนึ่งที่ใช้ตีเพื่อการออกศึกเรียกว่า “กลองไชยมงคล” มีลักษณะคล้ายกองปู่จา (กองปู่จา) ในปัจจุบันแต่กลองลูกตุ้มอยู่ทางขวามือ ใช้ตีในการออกศึกหรือพิธีกรรมที่สำคัญในการออกศึก มีหลายทำนอง เช่น ออกศึก ชนะศึก ฝนแสนห่า สุทธธรรม ฯลฯ หลังจากที่ทำศึกแล้วจะไม่นิยมนำกลองมาไว้ที่บ้าน จะนำไปไว้ที่วัด เพราะผ่านการทำศึกจะมีคราบเลือดและความเชื่อเกี่ยวกับผี ในคราวต่อมาเมื่อบ้านเมืองผ่านพ้นจากการทำศึก กลองไชยมงคลที่อยู่วัด จึงได้มีการดัดแปลงเพื่อตีบูชาธรรม โดยการย้ายกลองลูกตุ้มมาไว้ทางซ้ายมือ และใช้ตีประกอบการเทศน์ หรือวันโกน วันพระ หรือใช้ตีเพื่อบอกเหตุการณ์ต่าง ๆ ในหมู่บ้าน จึงเรียกชื่อว่า “กลองปู่จา”

ปัจจุบันกองปู่จาพบมากในเขตเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง และมากที่สุด คือ ลำปาง เพราะลำปางเป็นเมืองหน้าด่านของทางเหนือสมัยก่อน ต้องทำศึกกับข้าศึกศัตรูที่เข้ามาบุกรุก ทำนองที่นิยมบรรเลงกันมาก คือ สาวหลับเตอะ เสือขบตุ้ ล่องน่าน สุทธธรรม ฝนแสนห่า ฯลฯ

อนึ่ง มีบางพื้นที่ได้ดัดแปลงกลองไชยมงคลให้เล็กลงเพื่อสะดวกในการเคลื่อนย้ายเป็น “กลองสะบัดไชยแบบลูกตุ้ม” หรือ “กลองสะบัดไชยโบราณ” และมีบางพื้นที่ได้ดัดแปลงไปอีกคือตัดกลองลูกตุ้มออก เป็น “กลองสะบัดไชย” ที่พบเห็นมากในปัจจุบันใช้ตีทำนองชนะศึก คือ ทำนองที่เมื่อทำศึกชนะแล้วตีกลับเมืองแสดงความฮึกเหิม ส่วนทำนองออกศึกนั้น ตีค่อนข้างเร็ว ใช้สะบัดไชยแบบลูกตุ้มตีทำให้เกิดความฮึกเหิมก่อนทำศึก

ตำนานกองปู่จา

นางนุช ป่าเขียว (๒๕๕๑ : ๒๕) กล่าวถึงตำนานกองปู่จาไว้ดังนี้

สำนวนจังหวัดลำปาง

มียักษ์จะมากินคนทุก ๆ ๗ วัน พระอินทร์จึงลงมาช่วย โดยสร้างกลองใบหนึ่งขึ้นมา และสลักคาถาว่า “วะ” เป็นรูปวงกลมไว้ในตัวกลอง คราวที่ผู้หญิงนางหนึ่งจะต้องเป็นผู้ที่ถูกยักษ์กิน พระอินทร์จึงเอานางไปซ่อนไว้ภายในกลอง คนต่างช่วยกันตีกลอง เสียงของกลองดังกระหึ่มออกมาเป็นคาถา “วะ” มีลักษณะเป็นคลื่นเสียงกระจายเป็นวงกลมไป ยักษ์ทนฟังไม่ได้จึงหนีไปและไม่มากินคนอีก

สำนวนพ่อนานก่องแก้ว บ้านยางอ้อย อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

มียักษ์จะมากินคนทุก ๆ ๗ วัน พระอินทร์จึงลงมาช่วย โดยสร้างกลองใบหนึ่งขึ้นมา และสลักคาถาว่า “วะ” เป็นรูปวงกลมไว้ในตัวกลอง คราวที่ผู้หญิงนางหนึ่งจะต้องเป็นผู้ที่ถูกยักษ์กิน หญิงนางนั้นหนีเข้าไปซ่อนในกลอง หลังจากกลับไปจากวัดกราบพระ ยักษ์เสาะหาเท่าไรก็ไม่เจอ กลับไปพบตุ๊กตะปลุกกล้วยพันหวี ตุ๊กตะจึงแบ่งให้ยักษ์กินจนอิ่มและจากไปโดยไม่กินคน

สำนวนอื่น

ในครั้งอดีตบ้านเมืองมีความสงบสุข ต้องกลับกลายเป็นเมืองที่มีแต่ความหวาดกลัว เมื่อมียักษ์ตนหนึ่งมาปรากฏตัวยังโลกมนุษย์ เมื่อยักษ์ได้เห็นมนุษย์ก็เลยจับมนุษย์กินสัปดาห์ละ ๑ คนหรือสัปดาห์ละ ๑ คน โดยยักษ์ตนนี้เป็นยักษ์ดาตัพย์ มนุษย์จะไปซ่อนที่ไหนยักษ์ก็เห็นหมด เมื่อเป็นดังนั้นมนุษย์ก็เลยตีกลองร้องปาวไปยังสวรรค์เบื้องบนเพื่อให้พระอินทร์ยมราชได้ยิน ความรู้ไปถึงหูพระอินทร์ยมราช ก็เลยใช้ดาตัพย์มองมายังโลกมนุษย์ ก็มาพบยักษ์กำลังกินมนุษย์อยู่พอดี ก็เลยเข้าใจถึงความทุกข์ของมนุษย์ จึงแปลงกายเป็นมนุษย์ธรรมดาลงมาวันสี่ที่ยักษ์กินมนุษย์เมื่อไปเจอยักษ์กำลังกินมนุษย์แล้ว ๑ คน แต่วันนี้ยักษ์จะกินอีกคนหนึ่งซึ่งเป็นผู้หญิง แต่พระอินทร์ยมราชในร่างมนุษย์ไม่ยอม จึงเกิดการทำกันขึ้นมา โดยพระอินทร์ยมราชได้ทำว่า ถ้าคราวหน้าถ้าเจ้ามากินผู้หญิงคนนี้ได้อีกข้าจะให้เจ้ากินมนุษย์ทั้งหมดเลย แต่ถ้าเจ้าหาทางไม่เจอให้เจ้านั้นกลับไปยังเมืองของท่านซะ เจ้ายักษ์ได้ยินดังนั้นก็รับคำทำเพราะเจ้ายักษ์รู้ว่าตัวเองว่ามีดาตัพย์เอาซ่อนอย่างไรเจ้าก็หาเจอ ดังนั้นพระอินทร์ก็เลยสร้างคาถาเรียกว่า “วะพันตัว” โดยท่องกำกับไว้ที่ขอบกลองทั้ง ๔ ใบ แล้วเอานางนั้นไปซ่อนไว้ในตัวกลอง พอวันสี่ที่ยักษ์จะมากิน พระอินทร์ได้แปลงกายเป็นมนุษย์มาตีกลองเป็นคาถาธรรมว่า “พุทธโธ กันหะ ธรรมโม กันหะ สังโฆ กันหะ” คาถานี้จะทำให้ยักษ์มองไม่เห็นนางในตัวกลอง ยักษ์มองอย่างไรก็ไม่มองไม่เห็นก็เลยแพ้ในครั้งนี้ ก็กลับไปยังเมืองด้วยความอับอาย เมื่อยักษ์กลับเมืองไปแล้ว พระอินทร์ก็ขึ้นไปยังกลองแล้วบอกให้มนุษย์ว่านี่แหละ “กลองไชย” ของพวกเจ้า แล้วก็หายตัวไป

กลองไชย สมัยก่อนก็คือ ก่องปู้จา(กลองปู้ชา) ในสมัยปัจจุบันนี้

พิธีกรรมเกี่ยวกับกองปู่จา

พิธีกรรมการสร้างกองปู่จา (กองปู่จา)

นงนุช ปาเขียว (๒๕๕๑ : ๓๐-๓๑) กล่าวไว้ดังนี้

๑. การตัดไม้

สลาทำกองปู่จาจะเลือกเข้าไปตัดไม้กันเฉพาะเดือนคู่ (เดือนยี่-สี่-หก-แปด-สิบ-สิบสอง) วันข้างแรมเท่านั้น โดยจะต้องหาวันให้เหมาะสมตามคติโบราณ ปัจจุบันไม้ที่ใช้ทำกลองใช้ไม้สักกับไม้ประดู่เป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีไม้อื่นตามที่สลาจะหาได้ด้วย ก่อนจะตัดไม้สลาทั้งหลายต่างทำเอ๋ยปากชวน “มอด” ซึ่งเป็นสัตว์กินไม้ให้ช่วย

“มาช่วยกันตัดไม้ มึงไม่มาตัดด้วยกัน ไม่ให้มึงกิน” เป็นเคล็ดโบราณที่สลาทำกองปู่จา ยืนยันว่า หากเรียกมอดไม้ไปช่วยด้วยทุกครั้ง ไม้ที่นำมาใช้ทำกลองจะไม่ถูกมอดแมลงรบกวนภายหลัง

และเมื่อลงมือจะตัดไม้จะต้องนำข้าวตอกดอกไม้มัดทำขึ้นตั้ง ทำพิธีเชิญเทพบุตร เทวดาออกจากต้นไม้ไปก่อนแล้วจึงลงมือตัดได้

๒. การจัดทำขึ้นตั้ง

ขึ้นตั้งประกอบด้วย สวยหรือกรวยดอก ๘ สวย, สวยพลู ๘ สวย, ข้าวเปลือก ๑ ถุง, ข้าวสาร ๑ ถ้วย โดยใส่ผ้าขาวผ้าแดงไว้ในถ้วยข้าวสารด้วย, กล้วย ๑ เครือ, มะพร้าว, เงินขึ้นตั้ง ๓๒ บาท บางที่ใช้ ๑๕ บาท สลึง, เปี้ย หรือเปลือกหอย ๓๒ อัน, หมาก ๑ โหม, เหล้าขาว ๑ ขวด, ข้าวตอก และน้ำมันส้มป่อย ๑ ขัน

ตามความเชื่อที่ถือปฏิบัติกันมา ข้าวสารที่นำมาขึ้นขึ้นตั้ง จะต้องเป็นข้าวที่สีใหม่ ไม่มีผู้หญิงแตะต้อง ส่วนเหล้าก็ต้องรินเข้าหาตัว ถือเป็นเคล็ดความเชื่อของสลาทั้งหลายทำตามกันมา

๓. การเลือกหนังหุ้มกลอง

หนังที่จะนำมาใช้ซึ่งหุ้มหน้ากลอง คือ หนังวัว หนังควาย โดยการเลือกหนังมาขึ้นกลองนั้น ครูกลองจะไม่เอา “หนังตาย” คือ หนังของวัวควายที่เป็นโรคตาย หรือถูกรถชนตายมาใช้หนังที่ดีต้องเป็น “หนังสด” คือ ฆ่าวัวควายแล้วเอามาทำหนังกลองทันที ผิวหน้าของกลองจะมัน สวยวัวควายที่เป็นมะเร็งที่ผิวหนัง หนังจะเป็น “สาร” หรือ “ขึ้นเม็ด” ใช้ได้ไม่นาน

๔. การย่ำหนังกลอง

ก่อนที่สลาจะขึ้นหน้ากลองต้อง “ย่ำหนังกลอง” ก่อน โดยมีสูตร คือ ใช้เหล้า (เถื่อน) กับข่าแช่หนึ่งวันนานประมาณ ๑๐-๒๐ ชั่วโมง จากนั้นใช้ข้อนทุบเพื่อให้หนังอ่อนตัว ส่วนการผสมเหล้าเพื่อให้แมลงมาวางไข่ในหนังโดยเฉพาะแมลงวัน เมื่อหนังแห้งดีแล้ว จะวัดระยะวางหลัก “แซ่” สลาจะออกแบบใส่แซ่เป็นหมุดตอกลงไป ๑ แถว หรือ ๒ แถวตามความคิดของตนที่เห็นว่าสวยงาม “แซ่” ที่ตอกแถวเดียว เรียกว่า “หลักแถวเดียว” หากตอกสองแถวเรียกว่า “กระทุ้งนอกใน”

๕. การขึ้นกลอง

การจะขึ้นกลอง สล่าจะต้องหาวันหรือฤกษ์ เพื่อทำการขึ้นกลอง โดยจุดธูป ๕ ดอกขออนุญาตครู ปักเสา ๔ ต้นลึกลงไปดิน ๑ เมตร ซึ่งหน้าหน้ากลองทุกด้านกับหลักไม้ขึ้นด้วย เชือกในล่อน โดยใช้ลิ้มตริงตอกลิ้มวันละชนิดให้หนังตึงขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไปจนหนังตึงได้ที่ จึงตอกหนังเข้ากับกลอง กลองที่ตึงได้ที่ เมื่อตีเสียงจะดังกังวาน วิธีนี้ไม่ทำให้หนังสะดุ้ง หรือหนังหลุดขยายตัว โดยฉับพลัน ถ้าหนังตึงไม่ถึงที่ เมื่อนำกลองไปใช้สักระยะ หนังที่ขยายตัวไม่ถึงขนาด จะหย่อนตัวลง ทำให้เสียงกลองที่ตีเสียงดังไม่ไพเราะ

๖. หัวใจกองปู่จา

กองปู่จา (กองปู่จา) เป็นกลองที่มีความสำคัญอย่างยิ่งระหว่างวัดกับชุมชนในอดีต แม้ปัจจุบันจะลดบทบาทความสำคัญลงไปบ้าง แต่กองปู่จาก่อนที่จะหุ้มกลองด้วยหนังที่เตรียมไว้ ต้องทำการบรรจุหัวใจกลองไว้ข้างในตัวกลอง แขนวนอยู่ในตัวกลองจุดเดียวกับที่หลักกลางห้อยกลอง

หัวใจกลองทำจาก “น้ำเต้า” หรือ “บ้าน้ำ” ข้างในใส่ของมีค่า พระ แก้ว แหวน เงิน ทอง และใส่ด้ายและเข็มเพิ่มลงไป ใส่ด้ายเพื่อมัดใจคนที่ได้ยินเสียงกลอง ส่วนเข็ม เพื่อให้คนที่ได้ยิน แล้วตั้งใจให้เข้ามาหา ปิดด้วยแผ่นยันต์ (ผ้ายันต์) บนผ้าขาว สมัยก่อนรัดด้วยหวาย ปัจจุบันใช้เชือก หรือลวดตามความสะดวก และคาถาบรรจุลงในน้ำเต้า คาถาที่นิยมที่สุดคือ

๖.๑ คาถาหัวใจพระเจ้า

๖.๒ คาถามหานิยม

๖.๓ คาถากันขี้ด

๖.๔ คาถาไก่แก้วกู่ลูก

๖.๕ คาถาก้องแสนเสียว

๗. โฉลกกองปู่จา (กองปู่จา)

บุคคลใดจะสร้างกองปู่จา (กองปู่จา) ให้ได้ลักษณะที่เป็นมงคล ให้วัดเอาหน้ากลองได้ขนาดเท่าใดแล้ว ให้แบ่งเป็น ๘ ส่วนได้เท่าใดแล้วเอา ๓ คูณ แล้วเอา ๘ หาร ถ้าได้เศษ หายได้ดังนี้

เศษ ๑	ชื่อว่า นันทเถรี	ตีเมื่อใด เกิดปัตติยินดีแก่ผู้ที่ได้ยินเสียงกลองนั้น
เศษ ๒	ชื่อว่า วิโยคเถรี	ตีเมื่อใด ผู้ที่ได้ยินก็ไม่เกิดความปัตติยินดี
เศษ ๓	ชื่อว่า เตชเถรี	ตีเมื่อใด ก็เกิดความชื่นชมยินดี
เศษ ๔	ชื่อว่า มรณเถรี	ตีเมื่อใด จิตใจไม่ชื่นชมยินดี
เศษ ๕	ชื่อว่า ชัยเถรี	ตีเมื่อใด ใจกล้า ยอตั้งหน้าสาธุการ
เศษ ๖	ชื่อว่า อุปทวเถรี	ตีเมื่อใด ย่อมให้หวาดวิตกกังวล
เศษ ๗	ชื่อว่า มังคลเถรี	ตีเมื่อใด ย่อมทำให้หายเสียยังทุกขโทษ เกิดปราโมทย์ยินดี
เศษ ๐	ชื่อว่า โกธเถรี	ตีเมื่อใด ย่อมให้โทษโกรธเคืองกัน

๘. การถวายเป็นกุศล

การถวายเป็นกุศลแก่วัด จะมีการเชิญผู้มียศศักดิ์มาเป็นประธาน แล้วให้คนถือเครื่องมือเป็นต้นว่า หอก ดาบ มีด ขวาน และคีมปากนกแก้ว ตั้งด้านอยู่ที่ประตูวัด เมื่อกลองมาถึงก็จะมีผู้ถามผู้นำกลองว่า “เมื่อเอากลองมาไว้วัดแล้ว จะมีประโยชน์อันใด” ฝ่ายผู้ที่นำกลองมาก็จะชี้แจงถึงความสำคัญของกลองนี้ว่า “เป็นกลองศักดิ์สิทธิ์ที่จะนำมาซึ่งความอุดมสมบูรณ์ ความเจริญ รุ่งเรืองของบ้านเมือง และกลองนี้ยังจะช่วยรักษากันเมือง ป้องกันข้าศึกศัตรู ทั้งยังจะช่วยรักษาค้ำชูพระพุทธศาสนามั่นคงอยู่ในบ้านเมืองอีกด้วย”

เมื่อชี้แจงกันเสร็จแล้ว จะมีผู้นำเครื่องบูชาประกอบด้วย ข้าวตอกดอกไม้ ออกไปรับและนำคีมปากนกแก้วคีบกุศลเข้ามาสู่วัด จากนั้นจะมีการนำกลองไปติดตั้งแขวนไว้อยู่ “ข้างกุศล” หรือ ฐานกลอง บนหอกลอง บางวัดรวมหอกลองกับหอระฆัง (ปัจจุบัน อยู่กับ หอระฆังชั้นล่าง) ติดตั้งถาวร ไม่มีการเคลื่อนย้าย และ “หอธรรมถือเป็นเขตพุทธสถานต้องห้ามสำหรับอุบาสิกา หรือสตรีเพศใด ๆ ติกลองบูชา” (ศักดิ์ (ศักดิ์) รัตนชัย, ๒๕๕๑ : ๗)

๙. พิธีบูชาขันครู

ศักดิ์ (ศักดิ์) รัตนชัย. (๒๕๕๑ : ๖) กล่าวไว้ว่า

“...การขึ้นขันครูกุศลยังไม่เคยพบ เว้นแต่ยันต์คาถาเปลี่ยนน้ำเต้าที่แขวนไว้ในเรือนกลอง เป็นพิธีกรรมฝ่ายสงฆ์และสละกลอง แต่ที่พบผู้สืบทอดการตีกุศลจากครูฆ้องกลองแบบชาวบ้าน อันมีสูตรด้วย เครื่องขันครูบางสำนัก เช่น สวยหมาก ๘ สวย สวยดอกไม้ธูปเทียน ๘ ก้าน หมากพันสาม กล้วยเครือ ข้าวแต่น ข้าวเปลือก บุหรี่ เหล้าขวด เงิน ๑๒ บาท มรดกสืบทอดขันครูเจิง (เจิง) ศิลปะโบราณเช่นขันขันครูฝ่ายยันต์ เครื่องราง ฯลฯ”

รูปที่ ๒.๑ ไม้ประดู่ใช้ทำกองปู่จา(กองปู่จา) ที่วัดพระเจ้าทันใจ

ลักษณะและอุปกรณ์ตีก้องปู้จา

ลักษณะของก้องปู้จา

ก้องปู้จาเป็นกลองชุด ชุดหนึ่งประกอบด้วย

๑. กลองใบใหญ่ ๑ ใบ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางอย่างต่ำประมาณ ๑ เมตร หรือ “เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๒๔-๓๖ นิ้ว(สุดแต่จะหาได้)” (ทองทวี ยศพิมสาร. ๒๕๓๐ : ๘) สูง ยาวประมาณ ๑ เมตร ถึง ๒.๕๐ เมตร ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้สัก ไม้ประดู่ ไม้ดอก แก้ว เจาะกลางให้กลวง หุ้มด้วยหนังวัวควาย มีชื่อเรียกว่า “กลองตั้ง” หรือ “กลองตั้ง”

๒. กลองลูก ๓ ใบ แต่ละใบเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๒๕-๕๐ เซนติเมตร ยาวประมาณ ๕๐-๖๐ เซนติเมตร ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้สัก ไม้ประดู่ ไม้ดอก แก้ว เจาะกลางให้ กลวง หุ้มด้วยหนังวัวควาย มีชื่อเรียกว่า “กลองต๊อบ, กลองต๊ับ, หรือ กลองลูกต๊ับ” สำหรับตีเพื่อให้เกิดเสียงที่ขัดกันทำให้เกิดท่วงทำนองที่ไพเราะ

รูปที่ ๓.๑ ฐานกลองและก้องปู้จา (๑) กลองลูกต๊ับ (๒) กลองตั้ง (๓) ฐานกลอง (ก้างก้อง)

อุปกรณ์ในการตีก้องปู้จา

อุปกรณ์ในการตีก้องปู้จา ประกอบด้วย

๑. ไม้ตีกลองใหญ่ หรือ กลองตั้ง นิยมใช้ไม้ “เก้าตีนตั้ง” เป็นไม้เถาไม้ปุ่ม หรือจะใช้ ไม้ไผ่ ไม้มะขาม นำมาเหลาเป็นปุ่มตรงปลาย ยาวขนาด ๑ ฟุต หุ้มด้วยผ้า (เหลียง) ทับเป็นชั้น ๆ ให้หนา ทำให้เสียงตีทุ้มกังวาน ส่วนมากใช้ผู้ตี ๓ คน ผลัดกันคนละ ๑ เทียว

รูปที่ ๓.๒ ไม้ติกลงใหญ่

๒. ไม้ติกลงลูกตุ้ม เป็นไม้กับนำมาเหลาเป็นปุ่มตรงปลาย ยาวขนาด ๑ ฟุต และไม้แสะตีเป็นแบบฟาดแส้ เรียกว่า “ไม้แสะ” หรือ “ไม้แซะ” เป็นไม้ที่ผ่าเป็นเล็ก ๆ ยาวประมาณ ๕๐ เซนติเมตรขึ้นไป ใช้ตีอีกด้านของกลอง เพื่อบอกจังหวะ การตีแสะ นิยมตีเมื่อมีกิจกรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นการประกาศให้เทพยดารับรู้ การทำบุญกุศลครั้งนี้ เช่น การสวมยอดเจดีย์ การเบิกเนตรพระ ฯลฯ

รูปที่ ๓.๓ (๑) ไม้ติกลงลูกตุ้ม

(๒) ไม้แสะ หรือ ไม้แซะ

การตีกองปู่จาจะไม่มีการเทียบเสียง แต่จะเป็นการถ่วงหน่วงกลองหรือตีดั้งจากกลองให้เสียงกังวานด้วยข้าวเหนียวบดกับขี้เถ้า แล้วใช้ตีตหน้ากลองมีลักษณะคล้ายคาถาตัว “วะ” ดังนี้

นอกจากนั้นการตีก้องปฐา ยังมีเครื่องตีประกอบอีกคือ

๑. **ฆ้อง** ใช้ฆ้องขนาดใหญ่ คือ ฆ้องอ้อย ๑ ใบ และฆ้องโหม่ง ๑ ใบ หรือ ๒ ชุด บางวัด อาจใช้ฆ้องขนาดรองลงมา มีจำนวนถึง ๔-๘ ใบก็มี ตามความนิยมของแต่ละท้องถิ่น

รูปที่ ๓.๔ ฆ้อง (๑) ฆ้องอ้อย

(๒) ฆ้องโหม่ง

๓. **ฉาบ (สว่า)** ๑ คู่ ใช้ตีประกอบ อาจจะใช้ผู้ตีหลายคนผลัดกันก็ได้

รูปที่ ๓.๕ ฉาบ หรือ สว่า

บทบาทหน้าที่ของกองปู่จา

กองปู่จา (กองปู่จา) เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวล้านนาที่ถูกสร้างขึ้นมา เพื่อใช้ในพิธีการสำคัญ ๆ ทางพุทธศาสนา ในอดีตกาลที่การสื่อสารยังไม่ก้าวหน้า กองปู่จามีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญมากต่อการสื่อสารของวัดและชุมชน คือ ใช้ตีเป็นอาณัติสัญญาณสื่อสาร เพื่อบอกเหตุการณ์และงานบุญต่าง ๆ ซึ่งปราชญ์ชาวบ้านและครูภูมิปัญญาท้องถิ่นได้กล่าวได้ดังนี้

พระราชคุณาภรณ์ (๒๕๕๑ : ๙) กองปู่จาหรือกลองหลวง มีประโยชน์ ๕ ประการดังนี้

๑. ตีร้องประชุม ทิอญาติโยมรู้กำหนดหมาย อย่างว่าจักนำเครื่องไทยทานไปถวายร่วมทำบุญงานฉลองวัดอื่น ตีเป็นสัญญาณร้องประชุม วิธีตี คือว่า ตีทุ้ม ๆ ๆ แล้วส่ง ทุ้ม ๆ ๆ ๆ ๆ ที่คำได้ (คำไทย)ว่า “รวี ๓ รา”

๒. ตียามมีเหตุด่วน เหตุร้อนเกิดขึ้น อย่างว่าเกิดอัคคีไฟไหม้ เกิดวาตภัย เสนาสนะล้ม โคนเพพัง หรือ พระเณรมรณภาพ ก็ตีเตือน ๓ ตี มีคำเสียงตีนำ ปมีเสียงตีทวย ชะอี

๓. ตีตอนเวลาตีพระเทศน์จบ พระพิธีทางศาสนาสิ้นสุดแล้ว อย่างงานทานก่วยสลากรจบ หรือ งานฉลองเสนาสนะ งานบุญจบแล้ว ก็มีการใช้ตีไม้ตีกลองกับแสฟาดกลอง ตีกันสองคน อยู่คนหลายเป็นเสียงอุ้นจัน โมทนาทานหรือที่ร้องกันว่า ตีสบัตไชย ตอนธรรมเวสสันดรเทศน์จบ ก็มีแล

๔. ตีบูชาแก้วตั้งสาม หรือบูชาพระรัตนตรัย มีคนตีฆ้องแถม ๒ คน เป็นฆ้องห้า กับ ฆ้องเก้า คนตีสว่าแถม ๑ คน ตีช้วน ขึ้นหรือแรม ๗ คำ ๑๔ คำ ๑๕ คำ วัน ๗ คำ วัน ๑๔ คำ ตีสักสองทุ่มถึงสี่ทุ่ม ได้ยินไปไกล คนโบราณมักว่า เสียงกองปู่จาแก้วทั้งสาม ตีบูชาบเพี้ยักษ์มาเกิด ยามใดมีเสียงกองปู่จา ยักษ์บได้มาเกิดแล

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดลำปาง (ม.ป.ป. : ๙) กล่าวไว้ว่า กองปู่จาตีเป็นอาณัติสัญญาณสื่อสาร เพื่อบอกเหตุการณ์และงานบุญต่าง ๆ เช่น

๑. วันขึ้น ๗ คำ วันขึ้น ๑๔ คำ วันแรม ๑๔ คำ ก็ตีกองปู่จา ทำนอง เสือขบตุ้ เสือขบจ้างสาวหลับเตอะ เพื่อบอกสัญญาณให้ทราบว่าเป็นวันต่อไป (วันขึ้น ๘ คำ วันขึ้น ๑๕ คำ วันแรม ๘ คำ วันแรม ๑๕ คำ) เป็นวันพระ จะมีการทำบุญทางพุทธศาสนาให้เหล่าชาวพุทธเตรียมตัวมาทำบุญที่วัด

๒. ตีเป็นอาณัติสัญญาณการประชุม สัญญาณบอกเหตุการณ์ต่าง ๆ

๓. ตีเพื่อเป็นพุทธบูชา บูชาพระรัตนตรัย และองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

๔. ตีในเทศกาลงานบุญ ประเพณีของพุทธศาสนา เช่น งานประเพณีทำบุญสลากรกัณฑ์ งานประเพณีสงกรานต์ งานประเพณีแห่พระพุทธรูป เป็นต้น

ทองทวี ยศพินสาร (๒๕๓๐ ,น. ๑๐-๑๑) กล่าวไว้ว่า วันเวลาโอกาสตี “กองปู่จา” พระภิกษุสามเณร ชะโยม ศิษย์วัด ตีกลองในโอกาสวัน เวลาสำคัญดังนี้

๑. วันแรม ขึ้น ๗ คำ ๑๔ คำ เวลาหนึ่งทุ่มหรือสองทุ่ม เป็นการตีบูชาปาวประกาศให้พุทธศาสนิกชนทราบว่าวันรุ่งขึ้นอีกวันจะเป็นวันพระ (วันศีล) พุทธศาสนิกชนต้องเตรียมสัณการะทำบุญทำทาน ตลอดจนเตรียมกายเตรียมใจการปฏิบัติธรรม แม้กระทั่งการละเว้นอบายมุขต่าง ๆ

๒. วันแรม ขึ้น ๘ คำ ๘ คำ เวลาหนึ่งทุ่มหรือสองทุ่ม เป็นการตีเพื่อบูชาพระพุทธเจ้า ตีเพื่อประกาศคุณความดี และเป็นการตีแสดงออกว่าวันนี้เราได้ประกอบคุณงามความไว้อีกวันหนึ่ง

๓. วันแรม ขึ้น ๘ ค่ำ ๑๕ ค่ำ ในฤดูเข้าพรรษาตลอดไตรมาส ตีกลองเมื่อพระภิกษุ สามเณร เทศนาธรรมจบกันหนึ่ง ๆ การตีจะตีจังหวะเร็วช้าพร้อมกันครั้งละไม่เกิน ๖ นาที การตีชนิดนี้เรียกว่า “ตีตะตึงย่าง”

๔. วันและเวลาเกิดเหตุการณ์ประหลาด เช่น เกิดจันทรุปราคา สุริยุปราคา ชาวพื้นเมือง เรียกว่า วันจันตะคาค (จันทรคราส) วันกบกินเดือน กินตำวัน ก็ตีกลองขับไล่ได้ทุกจังหวะ เพื่อขับไล่ กบให้มันคายเดือนคายตะวัน

๕. ตีนัดสัญญาณ การประชุมหรือสัญญาณเตือนภัย หากวัดนั้นเกิดประชุมตอนไหน เวลาใดก็ได้เวลานั้น หรือเกิดภัยต่าง ๆ โจรภัย อัคคีภัย อุทกภัย แม้กระทั่งวาตภัย ก็ใช้การตีกลองบอกชาวบ้าน โดยจะตีเฉพาะกลองใหญ่เพียงใบเดียว

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ (๒๕๔๔ : ๑๒๑) สรุปบทบาทหน้าที่ของก้องปูชาในจังหวัดลำปางไว้ดังนี้

๑. เป็นสัญญาณบอกวันพระ สมัยก่อนที่ยังไม่มีปฏิทินหรือมีแต่ยังไม่แพร่หลายนั้น วัดต่าง ๆ จะประโคมเพลงกลองในช่วงเวลาประมาณ ๒-๓ ทุ่มของคืนก่อนวันพระ เพื่อเป็นสัญญาณให้ศรัทธาชาวบ้านได้ทราบว่าจะวันรุ่งขึ้นจะเป็นวันพระ หรือวันศีล เพื่อให้สาธุชนได้เตรียมตัวหรือเตรียมพร้อมในการปฏิบัติตนงดเว้นอบายมุข การเบียดเบียนสัตว์ การใช้แรงงานสัตว์

๒. เป็นสัญญาณแสดงถึงกิจกรรมที่กระทำในวันพระ การตีกลองปูชา (โดยไม่มีฆ้องและสว่าประสมวง) เป็นระยะๆ นั้น จะแสดงนัยอันเป็นสัญญาณให้ชาวบ้านได้ทราบถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินอยู่ในวัด เช่น ทำให้ทราบว่าการเทศนาธรรมได้จบแล้ว หรือได้เวลาทำวัตรเย็น เป็นต้น สาธุชนที่อยู่ทางบ้านเมื่อได้ยินเสียงกลองปูชา จะโมทนาสาธุไปกับนักศีลนิกบญที่ประกอบพิธีกรรมหรือกิจกรรมทางศาสนาในวัด

๓. ใช้เป็นสัญญาณตีบอกเหตุ (ไม่มีฆ้องและสว่าประสมวง) ตีให้มวลชนในหมู่บ้านได้ทราบ เช่น นัดหมายประชุม นัดหมายเข้าขบวนเคลื่อนครีวทาน แจ้งเหตุร้าย ฯลฯ

๔. ใช้ตีเป็นกลองชัย (ไม่มีฆ้องและสว่าประสมวง) เป็นการฉลองชัย ฉลองความสำเร็จ หรือแสดงความยินดีเมื่อมีอากันตุกะมาเยี่ยม เช่น ขบวนแห่ผ้าป่า ขบวนกฐิน ขบวนครีวทาน หรือตีแสดงความปิติเมื่อพระสงฆ์ได้สวดได้พระเสร็จแล้ว

ในยุคสังคมโลกาภิวัตน์ปัจจุบัน ทำให้กลองปูชาได้ลดบทบาทหน้าที่ไปตามยุคสมัย วัดได้นำอุปกรณ์อย่างอื่นเข้ามาทำหน้าที่แทนกลองปูชา เช่น การใช้หอกระจายเสียงประจำหมู่บ้าน แต่ละบ้านก็มีปฏิทินที่ทันสมัยบอกวันเดือนปี ให้รู้ถึงวันข้างขึ้นข้างแรม วันพระได้ชัดเจน กลองปูชาที่เคยเป็นหอกระจายข่าว หอแจ้งเหตุการณ์ของชุมชน ก็เหลือเพียงเป็นเครื่องดนตรีประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และการแสดงประยุกต์ทางศิลปวัฒนธรรมประจำถิ่นเท่านั้น แต่ในวัดตามชนบทบางท้องถิ่น กลองปูชาก็ยังมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อพระพุทธศาสนาและชุมชนดังที่กล่าวไว้ข้างต้น

รูปภาพที่ ๔.๑ การแข่งขันการตีกลองปฐา (ก้องปู่จา) จ.ลำปาง

ระบำกลอง

ชาวล้านนาเรียกลีลาของจังหวะหรือทำนองในการตีกลองปู้จ่าว่า “ระบำกลอง” หรือ “เพลงกลอง” ซึ่งแต่ละท้องถิ่นจะมีความแตกต่างกันไปทั้งลีลาการตีกลองหลวงและลีลาสอดแทรกการตีกลองลูกต๊อบ ส่วนสว่า (ฉาบ) และฆ้องจะตีเป็นจังหวะยืนพื้นเหมือนกัน เพื่อให้คนตีกลองได้ใส่ลีลาของจังหวะลูกต๊อบ เช่น ลำปางจะมีระบำสาวเก็บผัก ระบำปี่หนานเจ็บท้อง ระบำย่าจุ่ม ระบำหลักเปิดหลักไก่ (ลกเปิดลกไก่) ระบำตี่งั่ง ระบำเลิกวัดหรือระบำสะบัดชัย ฯลฯ เชียงใหม่จะมีระบำเสื่อขบตุ้ ระบำสาวหลับเตื่อะ ระบำล่องน่าน ระบำสุทธธรรม ฯลฯ ลำพูนจะมีระบำ ตี่ง่าง เป็นต้น

ศักดิ์ รัตนชัย (๒๕๕๑ : ๑๔) ได้เขียนโน้ตกลองปู้จ่าสับไชยไว้ดังนี้

๑. จังหวะกลองหลวงประเพณีวัดน้ำล้อม และคำบอกเสียง

K	๒	๓	๒	๑	๐	๓	๐	X	X	X	K	X
บู้ย//	ต๊ะ	ต๊อบ	ต๊ะ	ทิ่ง	นั่ง	ต๊อบ	บู้ย	แซ่	แซ่	แซ่	บู้ย	แซ่

๒. จังหวะกลองสาวเก็บผัก วัดพระเจดีย์ขาวหลัง และคำบอกเสียง

๐//	๑	๒	๓	๑	๒	๓	๑	๒	๓	๑	๐	๑
นั่ง//	ทิ่ง	ต๊ะ	ต๊อบ	ทิ่ง	ต๊ะ	ต๊อบ	ทิ่ง	ต๊ะ	ต๊อบ	ทิ่ง	นั่ง	ทิ่ง-
กุ่ม//	สาว	เก็บ	ผัก	สาว	เก็บ	ผัก	สาว	เก็บ	ผัก	แม่	ฮ้าง	เก็บ-
หลุ่น//	เก็บ	ตาม	เก็บ	เก็บ	ตาม	เก็บ	เก็บ	ตาม	เก็บ	ใส่	ซ้ำ	ตุ่น

๓. จังหวะกลองย่าจุ่ม วัดพระเจดีย์ขาวหลัง และคำบอกเสียง

๐// ๑ ๐ ๑ ๐ ๑ ๐ ๒ ๓ ๑ ๑ ๓ ๑ ๐ ๒ ๓

๑ ๑ ๓ ๓ ๒ ๑ ๓ ๒ ๐

นั่ง// ทิ่ง นั่ง ทิ่ง นั่ง ทิ่ง นั่ง ต๊ะ ต๊อบ ทิ่ง ทิ่ง ต๊อบ ทิ่ง นั่ง ต๊ะ ต๊อบ ทิ่ง ทิ่ง ต๊อบ ต๊อบ

ต๊ะ ทิ่ง ต๊อบ ต๊ะ นั่ง-

หม้อง// ย่า จุ่ม ย่า จุ่ม ย่า จุ่ม เยียะนา โต้ง วัน ตก ย่า จุ่ม เยียะนา โต้ง วัน ตก ตก

บ่ แล้ว ยัง หิ้น สอง-

๔. จังหวะกลองเสื่อขบตุ้ ต.วอแก้ว อ.ห้างฉัตร และคำบอกเสียง

๐// ๒ ๓ ๓, ๒ ๓ ๓, ๒ ๓ ๓, ๑ ๐ ๑ ๐, ๒ ๓ ๓, ๒

๓ ๓, ๒ ๓ ๓, ๑ ๐ ๑

นั่ง// ต๊ะ ต๊อบ ต๊อบ, ต๊ะ ต๊อบ ต๊อบ, ต๊ะ ต๊อบ ต๊อบ, ทิ่ง นั่ง ทิ่ง นั่ง, ต๊ะ ต๊อบ ต๊อบ, ต๊ะ ต๊อบ ต๊อบ, ต๊ะ ต๊อบ

ต๊อบ, ทิ่ง นั่ง ทิ่ง-

ป้อม// เสื่อ ขบ ตุ้, เสื่อ ขบ ตุ้, เสื่อ ขบ ตุ้, ที่ เค้า ขาม ชั่วะ, ขบ ไป ลัวะ, ขบ ไป ลัวะ, ขบ ไป ลัวะ, ที่ เค้า ขาม-

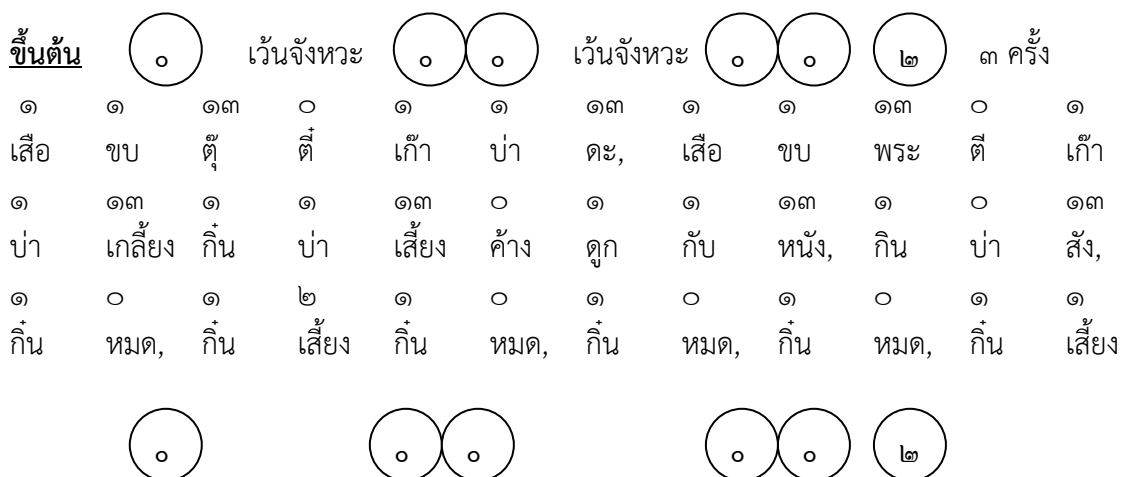
ทองทวี ยศพิมสาร (๒๕๓๐ : ๘-๑๐) ได้เขียนจังหวะหรือทำนองดีก้องปู่จาไว้ ๔ ทำนองดังนี้

๑. ทำนอง เสือขบตุ้
๒. ทำนอง สาวหลับเตื่อะ
๓. ทำนอง ล่องน่าน
๔. ทำนอง ต๊ะตึงย่าง หรือตีปู่จา

เพลงดีกลองปู่จา
ขึ้นและลงท้ายดีเหมือนกันทุกเพลง

ทำนองที่ ๑ เสือขบตุ้

ลงท้าย

เว้นจังหวะ

เว้นจังหวะ

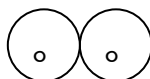
๓ ครั้ง

ทำนองที่ ๒ สาวหลับเตื่อะ

ขึ้นต้น

เว้นจังหวะ

เว้นจังหวะ

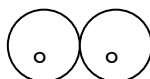
๓ ครั้ง

๐ ๑ ๑๓ ๑ ๑๓ ๐ ๑ ๑๓ ๑ ๑๓ ๐ ๑
 สาว หลับ เตื่อะ, หลับ เตื่อะ สาว หลับ เตื่อะ, หลับ เตื่อะ สาว หลับ
 ๑๓ ๑ ๑๓ ๐ ๑ ๑๓ ๑ ๐ ๑ ๑ ๐ ๐
 เตื่อะ, หลับ เตื่อะ สาว หลับ เตื่อะ, หลับ ตื่น, หลับ แล้ว ตื่น, ตื่น
 ๐ ๒
 ตื่น, เนอ,

ลงท้าย

เว้นจังหวะ

เว้นจังหวะ

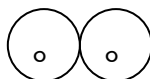
๓ ครั้ง

ทำนองที่ ๓ ล่องน่าน

ขึ้นต้น

เว้นจังหวะ

เว้นจังหวะ

๓ ครั้ง

๑ ๐ ๒ ๑ ๐ ๒ ๑ ๐ ๒ ๑ ๐ ๒
 ตะ ตึง โมง, ตะ ตึง โมง, ตะ ตึง โมง, ตะ ตึง โมง, ตะ ตึง โมง,
 ๑ ๐ ๒ ๐ ๑ ๒ ๑ ๐ ๒ ๑ ๐ ๑
 ตะ ตึง โมง, ตึง ตะ โมง, ตะ ตึง โมง, ตะ ตึง ตะ
 ๒
 โมง,
 ๐ ๑ ๑ ๒ ๐ ๒ ๐ ๐ ๐ ๒ ๐ ๐
 ตึง ตะ ตะ โมง, ตึง โมง, ตึง ตึง ตึง โมง, ตึง ตึง
 ๐ ๒ ๐ ๒
 ตึง โมง, ตึง โมง,

ขึ้นต้นใหม่ไปเรื่อย ๆ เพลงนี้ให้ตีตามจังหวะเพลงไปก่อน ไกล่จับให้ตีเร็ว และใช้ลวดลายไปตาม
 จังหวะซ้อง กลอง ตอนท้ายให้ตีเหมือนเพลงก่อน

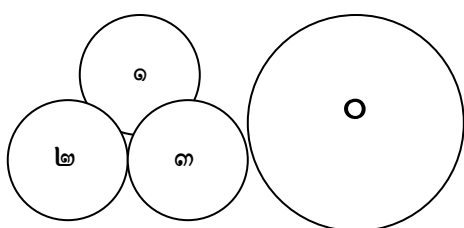
ทำนองที่ ๔ ต๊ะตึงย่าง หรือ ตีปู่จา

การตีชนิดนี้ ใช้จังหวะเร็ว ตีง่ายไม่ต้องพิถีพิถันเหมือน ๓ ทำนองก่อนเพียงใช้ไม้กลีบ-ไม้แฉ่ ฟาดหน้ากลอง “ต๊ะ-ต๊ะ-ต๊ะ” ใช้ไม้ตีหุ้มด้วยผ้า ขอดหัวไม้มีคันจับด้วยมือ ตีลงไปที่หน้ากลอง “ตึงตึง” และใช้ไม้แฉ่ฟาด ลงหน้ากลองใหญ่ “ย่าง ย่าง”

การตี ต๊ะตึงย่าง นี้ใช้คนตีหลายคนร่วมกัน

หมายเหตุ ผู้เขียนดัดแปลงตัวโน้ต เป็นตัวเลข เพื่อให้ง่ายต่อการพิมพ์

ปรการ ใจดี (๒๕๔๘ ,น. ๑๑) ได้เขียนระบำนก้องปู่จาคือ “ระบำฟาดแฉ่ ระบำไจย หรือ สบัดไซย” โดยมีผู้ตีตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ได้แก่ คนตีกลอง ๑-๒ คน คนฟาดไม้แฉ่ ๑-๓ คน หมุนเวียนเปลี่ยนกันตี อยู่คนละด้านของตัวกลอง บางครั้งมีการนำสว่า หรือมาตีร่วมด้วยในจังหวะที่เร็ว เร่ง ดังนี้

๐ = ก้องตึง
๑ ๒ ๓ = ก้องลูกตีบ
ช = เสียงฟาดไม้แฉ่

จังหวะนำ

ไม้แฉ่	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช
ก้องตึง+	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐
ลูกตีบ	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑

ท่อน ๑

ไม้แฉ่	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช
ก้องตึง+	---๑	-๐-๑	-๓-๑	-๐-๑	-๒-๑	-๐-๑	-๓-๑	-๐-๑
ลูกตีบ								

ไม้แฉ่	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช
ก้องตึง+	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐
ลูกตีบ	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑

ท่อน ๒

ไม้แฉ่	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช
--------	---	---	---	---	---	---	---	---

ก่องตึง+ ลูกตึง	---๑	-๐-๑	-๓-๑	-๐-๑	-๒-๑	-๐-๑	-๓-๑	-๐-๑
--------------------	------	------	------	------	------	------	------	------

ตีท่อน ๒ ซ้ำอีก ๑ รอบ

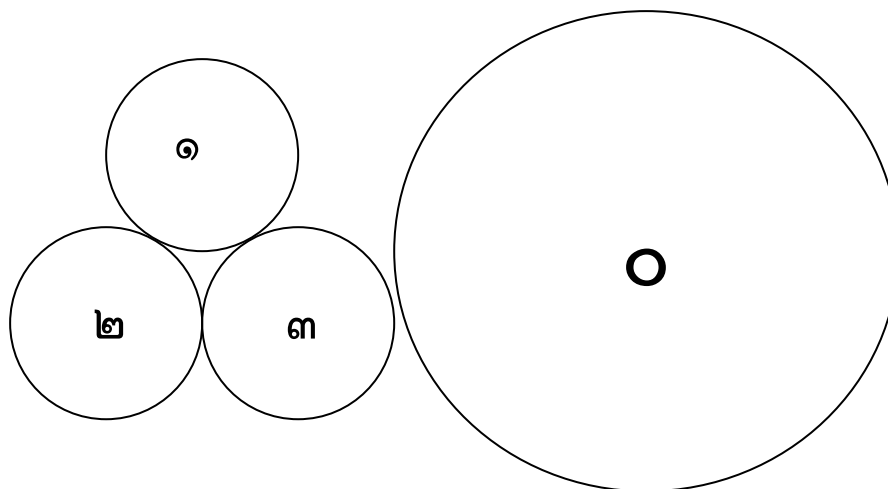
(ตีท่อน ๑ และท่อน ๒ อีกประมาณ ๔ รอบ หรือมากกว่านั้นจึงเร่งจบในท่อนที่ ๓)

ท่อน ๓

ไม้แสะ	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช
ก่องตึง+ ลูกตึง	---๐	-๐-๑	-๓-๑	-๐-๑	-๒-๑	-๐-๑	-๑-๐	--๑๐

ไม้แสะ	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช
ก่องตึง+ ลูกตึง	๐	๐	๐	๐		-๐-๐	๐	๐
	๑	๑	๑	๑		-๑-๑	๑	๑

จังหวัดการดีก้องปู่จา (ก้องปู่ชา)

หมายเหตุ หมายเลข ๑, ๒, ๓ คือ กลองลูกตุ้ม (ก้องลูกตุ้ม)

หมายเลข ๐ คือกลองใบใหญ่ (ก้องหลวง) (ก้องตั้ง) (ก้องตั้ง)

อักษรแทนมือ ซ้าย คือ ซ

อักษรแทนมือ ขวา คือ ข

รูปดาว * แทนเสียงอู๋ (ฮ้องโหม่งใหญ่)

แถวที่ ๑ (- ๒ - ๑) คือ ตำแหน่งกลอง

แถวที่ ๒ (- ซ - ข) คือ ตำแหน่งมือที่จะใช้ตี

แถวที่ ๓ คำที่จะใช้ในท่อนจำ

แถวที่ ๑							
แถวที่ ๒							
แถวที่ ๓							

๑. ระเบ้าตั่งนั้ง (พ่อหนานก่องแก้ว ธรรมใจ) บ้านยางอ้อย อ.ห้างฉัตร

- - - ๑	- ๒ - ๑	- ๑ ๐ ๓	- ๒ - ๑	- - - ๑	- ๒ - ๑	- ๑ ๐ ๓	- ๒ - ๑
- - - ๒	- ๒ - ๒	- ๒ ๒ ๒	- ๒ - ๒	- - - ๒	- ๒	- ๒ ๒ ๒	- ๒ - ๒
- - - ๓	- ๓ - ๓	- ๓ ๓ ๓	- ๓ - ๓	- - - ๓	- ๓	- ๓ ๓ ๓	- ๓ - ๓

- ๐ - ๓	- ๒ - ๑	- ๑ ๐ ๓	- ๒ - ๑	- - - ๑	- ๐ - ๐	- ๑ ๐ ๐	- ๐ - ๑
- ๒ - ๒	- ๒ - ๒	- ๒ ๒ ๒	- ๒ - ๒	- - - ๒	- ๒ - ๒	- ๒ ๒ ๒	- ๒ - *
- ๓ - ๓	- ๓ - ๓	- ๓ ๓ ๓	- ๓ - ๓	- - - ๓	- ๓ - ๓	- ๓ ๓ ๓	- ๓ - ๓

๒. ระเบ้าสาวเก็บผัก อ.แม่ทะ (พ่อแก้ว วิกุลจรรณเดช)

- - - ๑	- ๒ - ๓	- - - ๑	- ๒ - ๓	- - - ๑	- ๒ - ๓	- - ๐ ๑	- ๒ - ๓
- - - ๒	- ๒ - ๒	- - - ๒	- ๒ - ๒	- - - ๒	- ๒ - ๒	- - - ๒	- ๒ - ๒
- - - ๓	- ๓ - ๓	- - - ๓	- ๓ - ๓	- - - ๓	- ๓ - ๓	- - - ๓	- ๓ - ๓

- - - ๑	- ๐ - ๐	- ๑ ๐ ๐	- ๐ - ๑	- - - ๑	- ๐ - ๐	- ๑ ๐ ๐	- ๐ - ๑
- - - ๒	- ๒ - ๒	- ๒ ๒ ๒	- ๒ - ๒	- - - ๒	- ๒ - ๒	- ๒ ๒ ๒	- ๒ - *
- - - ๓	- ๓ - ๓	- ๓ ๓ ๓	- ๓ - ๓	- - - ๓	- ๓ - ๓	- ๓ ๓ ๓	- ๓ - ๓

๓. ระเบ้าย่าชุ่ม (ย่าชุ่ม) บ้านป่าเหว อ.เมืองปาน (พ่อประเสริฐ สมมั่ง)

- - - -	- ๑ - ๐	- - - -	- ๑ - ๐	- - - -	- ๑ - ๐	- ๒ - ๑	- ๒ ๑ ๓
- - - -	- ๒ - ๒	- - - -	- ๒ - ๒	- - - -	- ๒ - ๒	- ๒ - ๒	- ๒ ๒ ๒
- - - -	- ๓ - ๓	- - - -	- ๓ - ๓	- - - -	- ๓ - ๓	- ๓ - ๓	- ๓ ๓ ๓

- - - -	- ๑ - ๐	- ๒ - ๑	- ๒ ๑ ๓	- - - ๑	- - ๐ ๐	- ๑ ๐ ๐	- ๐ - ๑
- - - -	- ๒ - ๒	- ๒ - ๒	- ๒ ๒ ๒	- - - ๒	- - ๒ ๒	- ๒ ๒ ๒	- ๒ - *
- - - -	- ๓ - ๓	- ๓ - ๓	- ๓ ๓ ๓	- - - ๓	- - ๓ ๓	- ๓ ๓ ๓	- ๓ - ๓

๔.ระบำของพ่อนหนานเล็กบ้านวังหม้อ อ.เมือง

- - - ๑	- ๒ - ๓	- - - ๑	- ๒ - ๓	- - - ๑	- ๒ - ๓	- ๓ - ๑	- ๒ - ๓
- - - ๗	- ๗ - ๗	- - - ๗	- ๗ - ๗	- - - ๗	- ๗ - ๗	- ๗ - ๗	- ๗ - ๗
- - - ตู๊ป	- ตู๊ป - ต๊ะ	- - - ตู๊ป	- ตู๊ป - ต๊ะ	- - - ตู๊ป	- ตู๊ป - ต๊ะ	- ต๊ะ - ตู๊ป	- ตู๊ป - ต๊ะ

- ๓ - ๑	- ๒ - ๓	- ๓ - ๑	- ๑ ๒ ๓	- - - ๓	- ๑ ๒ ๓	- ๑ ๒ ๓	- ๑ ๒ ๓
- ๗ - ๗	- ๗ - ๗	- ๗ - ๗	- ๗ ๗ ๗	- - - ๗	- ๗ ๗ ๗	- ๗ ๗ ๗	- ๗ ๗ ๗
- ต๊ะ - ตู๊ป	- ตู๊ป - ต๊ะ	- ต๊ะ - ตู๊ป	- ตู๊ป ตู๊ม ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ตู๊ป ตู๊ม ต๊ะ	- ตู๊ป ตู๊ม ต๊ะ	- ตู๊ป ตู๊ม ต๊ะ

- - - ๑	- ๐ - ๐	- ๑ ๐ ๐	- ๐ - ๑	- - - ๑	- ๐ - ๐	- ๑ ๐ ๐	- ๐ - ๑
- - - ๗	- ๗ - ๗	- ๗ ๗ ๗	- ๗ - *	- - - ๗	- ๗ - ๗	- ๗ ๗ ๗	- ๗ - *
- - - ต๊ะ	- ต๊ะ - ต๊ะ	- ต๊ะ ต๊ะ ต๊ะ	- ต๊ะ - อยู่	- - - ต๊ะ	- ต๊ะ - ต๊ะ	- ต๊ะ ต๊ะ ต๊ะ	- ต๊ะ - อยู่

๕.ระบำหลกเปิด หลกไก่ อ.วังเหนือ (ครูบุญส่ง สิริฤทธิ์จันทร์)

- ๑ - ๒	- ๓ - ๐	- ๑ - ๒	- ๓ - ๐	- - - ๑	- - ๐ ๐	- ๒ - ๐	- ๓ - ๐
- ๗ - ๗	- ๗ - ๗	- ๗ - ๗	- ๗ - ๗	- - - ๗	- - ๗ ๗	- ๗ - ๗	- ๗ - ๗
- หลก - เปิด	- หลก - ไก่	- หลก - เปิด	- หลก - ไก่	- - - หลก	- - บ่า ได้	- ก้าบ - ตื่น	- ก้าบ - ตื่น

- - - ๑	- - ๐ ๐	- ๒ - ๐	- ๓ - ๐	- - - ๑	- - ๐ ๐	- ๒ - ๐	- ๓ - ๐
- - - ๗	- - ๗ ๗	- ๗ - ๗	- ๗ - ๗	- - - ๗	- - ๗ ๗	- ๗ - ๗	- ๗ - ๗
- - - ฟ้า	- - บ่าฮ้อง	- ฝน - ติ่ง	- บ่า - ตก	- - - ฟ้า	- - บ่าฮ้อง	- ฝน - ติ่ง	- บ่า - ตก

- - - ๑	- ๐ - ๐	- ๒ ๐ ๒	- ๐ - ๓	- - - ๑	- - ๐ ๐	- ๒ - ๐	- ๓ - ๐
- - - ๗	- ๗ - ๗	- ๗ ๗ ๗	- ๗ - ๗	- - - ๗	- ๗ - ๗	- ๗ ๗ ๗	- ๗ - *
- - - ติ่ง	- วัน - ตก	- บ่าได้ไถ่	- ซัก - ม้อง	- - - ต๊ะ	- ต๊ะ - ต๊ะ	- ต๊ะ ต๊ะ ต๊ะ	- ต๊ะ - อยู่

๖.ระบำเสือกัดข้าง(เสือกขบข้าง) อ.แม่ทะ (พ่อตัน สายคำเครือ)

- - - ๑	- ๒ - ๓	- - ๓ ๐	- ๑ - ๒	- - - ๑	- ๒ - ๓	- - ๓ ๐	- ๑ - ๒
- - - ชุ	- ชุ - ชุ	- - ชุ ๗	- ชุ - ชุ	- - - ชุ	- ชุ - ชุ	- - ชุ ๗	- ชุ - ชุ
- - - เสือ	- ขบ- ข้าง	- - ตี๊ เก้า	- ผัก- หละ	- - - ขบ	- นะ- หงะ	- - ตี๊ เก้า	- ขาม- ต้อย

- - - ๑	- ๐ - ๐	- ๑ ๐ ๐	- ๐ - ๑	- - - ๑	- ๐ - ๐	- ๑ ๐ ๐	- ๐ - ๑
- - - ชุ	- ๗ - ๗	- ชุ ๗ ๗	- ชุ - *	- - - ชุ	- ๗ - ๗	- ชุ ๗ ๗	- ชุ - *
- - - ต๊ะ	- ตัง - ตัง	- ต๊ะตังตัง	- ตัง - อยู่	- - - ต๊ะ	- ตัง - ตัง	- ต๊ะตังตัง	- ตัง - อยู่

๗.ระบำหลวงพี่เจีบท่อง(ตีปีเจีบตอง) อ. วังเหนือ (ครูบุญส่ง ศิริฤทธิ์จันทร์)

- - ๓ ๐	- - ๓ ๐	- - ๓ ๒	- - - -	- - ๓ ๐	- - ๓ ๐	- - ๓ ๒	- - - -
- - ชุ ๗	- - ชุ ๗	- - ชุ ชุ	- - - -	- - ชุ ๗	- - ชุ ๗	- - ชุ ชุ	- - - -
- - ตี๊ ปี	- - ตี๊ ปี	- เจีบ - ตี๊ อง	- - - -	- ป้อ-ออก	-- ป้อออก	- ขึ้น- เต็ก	- - - -

- - - ๓	- ๐ - ๓	- ๐ ๓ ๐	- ๐ - ๑	- - - ๑	- ๐ - ๐	- ๑ ๐ ๐	- ๐ - ๑
- - - ชุ	- ๗ - ชุ	- ๗ ชุ ๗	- ชุ - ชุ	- - - ชุ	- ๗ - ๗	- ชุ ๗ ๗	- ชุ - *
- - - เต็ก	- ต้าม-เต็ก	- จันตะก้าม	- แปด- ม่อง	- - - ต๊ะ	- ตัง - ตัง	- ต๊ะตังตัง	- ตัง - อยู่

การอนุรักษ์กองปู่จา

กองปู่จา (กองปู่จา) เป็นเครื่องดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวล้านนาเข้ามาช้านานได้ทำบทบาทหน้าที่เป็นเครื่องมือสื่อสารระหว่างวัดและชุมชนเกี่ยวกับการประชุมนัดหมาย การบอกเหตุร้าย การบอกงานบุญฉลอง การพึ่งเทศน์ฟังธรรม และการบูชาพระรัตนตรัย แต่เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไปมีเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยกว่า เสียงกองปู่จาลงค่อย ๆ หายไปกับกาลเวลาที่เปลี่ยนไป เมื่อกองปู่จา (กองปู่จา) เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่ายิ่ง ชาวล้านนาที่เรียกว่า “คนเมือง” (คนที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรม) จึงควรช่วยกันอนุรักษ์ สืบสาน พัฒนาให้อยู่กับท้องถิ่นตลอดไป

การฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีตีกองปู่จา ซึ่งนับเป็นประเพณีท้องถิ่นดั้งเดิมของชาวลำปาง วันที่กำลังจะสูญหายไปจากท้องถิ่น ให้กลับฟื้นเป็นประเพณีอันทรงคุณค่าของชาวลำปางอีกครั้งหนึ่ง จึงได้เริ่มขึ้นอีกครั้งนับตั้งแต่ปี ๒๕๔๕ โดยความร่วมมือของหลายภาคส่วนของจังหวัดลำปาง ไม่ว่าจะเป็น ครูภูมิปัญญา / ปราชญ์ท้องถิ่น นักวิชาการ สภาวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง และ คลังปิโตรเลียมลำปาง บริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) ซึ่งร่วมกันขับเคลื่อนดำเนินกิจกรรมหลากหลายรูปแบบทั้งการจัดประกวดแข่งขันการตีกองปู่จา การตระเวนฝึกสอนแก่เยาวชนใน ๑๓ อำเภอ ของจังหวัดลำปาง เพื่อสร้างเยาวชนนักอนุรักษ์รุ่นใหม่ การจัดทำ “โฮงกองปู่จาเขลางค์นคร” การจัดทำกองปู่จาสำหรับฝึกซ้อมโดยพัฒนาจัดทำจากถังน้ำมันเหลือใช้ของ ปตท. สนับสนุนให้กับทุกอำเภอในจังหวัดลำปาง อำเภอละ ๙ ชุด รวมจำนวน ๑๑๗ ชุด เพื่อใช้ในการฝึกซ้อม จนปัจจุบัน ประเพณีตีกองปู่จาได้กลายเป็นงานประเพณีประจำจังหวัดลำปางที่จัดขึ้นทุกปีในช่วงเดือนเมษายน ซึ่งนับเป็นความภาคภูมิใจร่วมกันของชาวลำปางที่ได้ร่วมกันสืบสานรักษาประเพณีอันทรงคุณค่านี้ให้ยั่งยืนสืบไป

แนวทางการอนุรักษ์

๑. สำรวจกองปู่จาแล้วจัดทำฐานข้อมูล
๒. สำรวจครูภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปการตีกองปู่จา จัดทำฐานข้อมูล
๓. จัดสัมมนาครูภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปการตีกลอง และเปลี่ยนเรียนรู้
๔. จัดตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมศิลปการตีกองปู่จา
๕. รัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัด ชุมชน ประชุมเสวนาจัดทำแนวทางการอนุรักษ์
๖. รัฐให้การสนับสนุนงบประมาณในการซ่อมแซม จัดทำ กองปู่จาให้มีครบทุกวัด
๗. ประธานพระสงฆ์ทุกวัดรื้อฟื้นการตีกองปู่จาในวันโกน วันพระ
๘. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการการตีกองปู่จาแก่พระภิกษุ สามเณร อุบาสก และเยาวชน
๙. จัดทำวีดิทัศน์พิธีกรรมการทำกองปู่จา และการตีกองปู่จา พร้อมหนังสือคู่มือ
๑๐. แจกวีดิทัศน์และคู่มือให้วัดและโรงเรียนทุกโรงเรียนได้นำไปศึกษาและปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน โดยเฉพาะโรงเรียนอาจเปิดสอนเป็นวิชาเพิ่มเติม หรือเป็นชุมนุม ชมรม ก็ได้
๑๑. คัดเลือกและมอบเกียรติบัตรเชิดชูเกียรติและแก่ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้ทำอนุรักษ์วัฒนธรรมการตีกองปู่จาทุกปี
๑๒. จัดการแข่งขันการตีกองปู่จาเชิงอนุรักษ์ทุกปี
๑๓. จัดทำเว็บไซต์กองปู่จา และจัดตั้งโรงเรียนอนุรักษ์สืบสานกองปู่จา

๑๔. จัดให้วังกองปู่จามีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือเทศกาลสำคัญ ๆ ของจังหวัด อำเภอ

๑๕. จัดการแสดงทางวัฒนธรรมทุกวันเสาร์ที่ช่วงนคร หรือที่เหมาะสมอื่น ๆ

๑๖. ฟื้นฟูให้แต่ละวัดสร้างหอกลองแทนหอรบั้ง หรือแยกออกจากหอรบั้ง เพื่อรักษา

เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ศักดิ์ (สักเสริญ) รัตนชัย (๒๕๕๑ ,น. ๑๘-๑๙) ได้เสนอแนวทางสืบสาน วิชากองปู่จา ไว้ดังนี้

๑. กองปู่จามียันต์น้ำเต้าลายอักขระคาถาบูชาพระรัตนตรัยเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่วัด เป็นของสูง หาควรใช้อยู่ยวส่วนอื่นที่มีใช้มือเพื่อกกราบไหว้บูชา หรือสตรีเพศไปปฏิบัติกับหน้ากลองอันศักดิ์สิทธิ์ ดังกล่าว

๒. ผู้รู้จักยันต์น้ำเต้าที่มีอักขระ จะถือว่าคาถาบูชาในเรือนน้ำเต้าเพื่อบูชาพระรัตนตรัยด้วย คำอันศักดิ์สิทธิ์ ยังไม่เคยมีตัวอย่างอุบาสกวัดใดในภาคเหนือ สวมเสื้อยันต์คาถาอื่นใดไปตีกองปู่จา (ผู้ตีกลองควรแต่งกายให้ถูกต้องตามประเพณี เสื้อผ้าไม่มีการสักยันต์ใด ๆ)

๓. การติดตั้งตำแหน่งกองปู่จา จึงควรใช้มาตรฐานเดียวกัน คือ (กลองตั้งอยู่ขวามือ ส่วน ลูก ตีอยู่ซ้ายมือ) เป็นหน้าที่ครูฝึกเริ่มต้นด้วยมาตรฐานเดียวกัน

๔. กองปู่จาในวิถีชาววัด ไม่มีท่าพ้อนรำ กระโดดโลดเต้น แต่งานมหรรมกลองในวิถีการแสดง ของชาวบ้าน และสนองแผนพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว อนุโลมให้ใช้นาฏลีลาการแสดงที่มีอยู่ในท่า แม่เจิ้งพื้นเมืองในวิถีการแสดง ทั้งนี้ต้องถือว่าอยู่นอกคลองวัด แต่ควรอยู่ในกรอบเกณฑ์ที่ติดตามทาง ศิลปวัฒนธรรมของไทยภาคเหนือ

๕. คติกองปู่จาเป็นสิ่งคู่คติจริยธรรมแบบชาววัด ในพระวินัยบัญญัติถือเป็นปัจจัยนุ่งห่มมีแบบ แผนวิธีห่มครองแบบพุทธบริษัท เช่น ลักษณะการครองจีวรของภิกษุสามเณร และ(การแต่งกาย)ของ อุบาสก อุบาสิกา

ชุดตีกองปู่จามานำจะแต่งแบบพุทธบริษัทเหมือนในรูปแต่มีประวัติศาสตร์ชุดละคอนเข้ามาเมือง รูปขบวนพยุหยาตราล้าค่าที่วัดนาแสง อ.เกาะคา จ.ลำปาง ที่น่าจะเป็นแบบแต่งกายขบวนตีกองปู่จาที่ น่าจะดูดีได้แบบหนึ่ง

๖. การจัดขบวนแห่กลองปู่จาสดับไชย น่าจะนำด้วยขันแก้วทั้งสาม อันแสดงถึงการบูชาพระ รัตนตรัย ในขบวนควรประดับธงไชย อันหมายถึงการสับตีไชยชนะ ควรใช้ธงประเภทธวัช (ธวัช) เช่น ช่อช้างธงไชย หาควรใช้ธงประเภทภูภาค (ธงทำจากผ้า) เช่น ตุ้มที่ใช้ผ้าแถบยาวแหวนแบบต่าง ๆ ซึ่ง มีความหมายคนละอย่าง

